

УДК 37.015.31:7

DOI 10.34142/27091805.2022.3.01.04

© **Комаровська Оксана Анатоліївна**
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач лабораторії естетичного ви-
ховання та мистецької освіти Інститу-
ту проблем виховання НАПН України,
Київ, Україна
email: oksana.komarovska@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-3679-9673>

© **Миропольська Наталія Євгенівна**
доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник ла-
бораторії естетичного виховання та
мистецької освіти Інституту проблем
виховання НАПН України,
Київ, Україна
email: oksana.komarovska@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-3679-9673>

ДО ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ У СУЧАСНОМУ ВИМІРІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Стаття розкриває проблеми сучасної мистецької освіти, серед яких, з одного боку, тенденції естетичного облаштування життя, а, з другого, - некерованість і маніпуляція цим процесом. Розв'язання окресленої наукової проблеми передбачало застосування системного підходу, що дозволило визначити концептуальні домінанти мистецької освіти та охарактеризувати їх. Об'єктивний сутнісний аналіз поглядів науковців у галузі філософії, культурології, педагогіки, музичної педагогіки щодо естетичної складової формування особистості сприяв всебічному розгляду проблеми мистецької освіти та фахової компетентнісної підготовки майбутнього вчителя мистецьких дисциплін. Застосування діяльнісного підходу дало змогу розробити певні рекомендації щодо творчого використання навчального матеріалу в курсі дисципліни «Художня культура» у десятому класі закладів загальної середньої освіти.

Наукова новизна статті полягає у визначенні та характеристиці концептуальних векторів розвитку сучасної мистецької освіти, надано рекомендації щодо креативного використання змісту предмету «Художня культура» (10 клас) у формуванні художньо-естетичної компетентності особистості.

Розкрито проблеми сучасної мистецької освіти, серед яких, з одного боку, тенденції естетичного облаштування життя, а, з другого, - некерованість і маніпуляція цим процесом. Виокремлено концептуальні вектори вибудовування стратегії мистецької освіти і продемонстровано можливості їх реалізації на прикладі навчання предмета «Художня культура» (10 клас). Акцентовується увага на підготовці вчителя. Визначено мистецьку освіту як універсальний естетико-виховний і особистісно-розвивальний складник освіти. Приділено увагу суттєвим показникам фахової компетентності майбутнього педагога мистецьких дисциплін. Виявлено особливості володіння ними педагогічним інструментарієм явищ культури як на рівні естетичних домінант історичного контексту, в якому їх було створено, так і на рівні сучасного звучання. З'ясовано, що оперування механізмами такого діалогу уможливує необхідне нині вивільнення певних кордонів художнього пізнання, пробуджуючи креативність особистості – як учителя, так і учня, що є перспективою досліджень педагогіки мистецтва.

Ключові слова: шкільна мистецька освіта, естетичне виховання, образна модель світу, концептуальні вектори, художня культура.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Актуальність проблеми, зазначеної в назві статті, зумовлена певною екстремальністю історичних обставин сучасності, які провокують дегуманізацію суспільства і культури. Викладач мистецтва, яке фіксує в художніх образах людський досвід в ритмах часу і простору, має акумулювати і програмувати учнів на творчість, що покладено в основу навчальних предметів естетичного циклу. Тому завдання, що комплексно постали перед мистецькою освітою, детермінують посилення уваги до підготовки вчителя мистецьких дисциплін. Але їх розв'язання визначається очевидними і при цьому протилежними соціокультурними тенденціями, які загострюють суперечності у становленні юної особистості.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Праці останніх років у царині естетики як філософії мистецтва доводять, що на початку XXI ст. у світовій соціальній практиці «на перший план виходить естетичний принцип облаштування життя суспільства» (Киященко, 2010, с. 136), що утверджує принципово нове розуміння творчої особистості, формування якої неминуче перетворюється на естетико-виховний процес (І. Зязюн, 2012), М. Киященко, 2010), С. Кримський, 2007). І тому всім системам виховання доведеться перебудовуватися, аби «відповідати сучасним потребам інтелектуально-творчої підготовки нових творців естетичної реальності»: від особистості все більше вимагатиметься здатність виявляти «естетичну насиченість і творчий заряд у будь-якій професії» (Киященко, 2010, с. 129).

З іншого боку, на тлі значущості естетичного чинника всіх сфер життя людина відчуває посилення квазімистецьких впливів, які є педагогічно некерованими при тому, що у свідомості дитини поки не сформувалася здатність диференціювати такі впливи. Спричинено це глобалізаційними процесами й неминучою тотальною інформатизацією суспільства (Кремень (2005). Культурологічні дослідження (Богущий (2014), Стоян (2012)) вказують на негативні «зворотні» наслідки зазначених процесів: зростає небезпека підміни загальнолюдських цінностей цінностями масово-маніпулятивними, банально-розважальними, які легко вкорінюються і перешкоджають розвитку здатності критичної рефлексії в особистості з поки несформованою свідомістю (Стоян (2012). Водночас, найбільш чутливо на будь-які прояви життя реагує мистецтво, бо являє собою

специфічну форму естетичної свідомості. Отже, суспільству, і особливо вчителю, слід розуміти і використовувати об'єктивні спонуки піднесення ролі мистецької освіти, кінцевою метою якої є особистість, здатна творити себе і одночасно виконувати культуротворчу місію в суспільстві.

До мистецької освіти та естетичного виховання завжди була прикута увага вчених, яка останніми десятиліттями значно активізувалась (М. Вовк (2014), О.Дубасенюк (2012), І. Зелена (2010), А. Козир (2012), Л. Масол (2002), О. Михайличенко (2007), Л. Михайлова (2009), А. Соколова (2001), Г. Сотська (2012), Г. Шевченко (2010), Хуан Цзіншен (2016) та ін.). На часі наукове переосмислення проблемного поля мистецької освіти в системі освіти загалом, а далі – осмислення її місця у процесі становлення особистості, в якому власне естетичне виховання набуває стрижневого значення, що у перспективі зумовлює нові акценти у системі підготовки педагогів мистецтва.

Формулювання цілей та завдань статті.

Мету статті складає пошук відповіді на запитання: на актуалізації яких концептуальних векторів має вибудовуватися сучасна мистецька освіта?

Виклад основного матеріалу. Орієнтиром є «портрет» випускника школи, готового до входження в суперечливий світ повноцінним суб'єктом власного життя, якому властиві розвинене почуття власної гідності й патріотизму; гордості за здобутки в культурі; мобільність, гнучкість, адаптивність у реагуванні на виклики життєвих ситуацій; інформативна інновативність у поєднанні з креативністю та оптимістичною налаштованістю на життя (І. Бех (2017), В. Кремень (2005), О. Савченко (2009) та ін.). Проектом «Нова українська школа» (2016) прогнозується, що, «здобувши мистецьку освіту, особистість увійде в самостійне життя здатною творчо мислити, продукувати і втілювати оригінальні ідеї; буде обізнаною у світовій мистецькій спадщині і критично сприйматиме та інтерпретуватиме новітні явища; навчиться осмислювати власні емоції від мистецтва й свідомо коригувати свій психологічний стан мистецькими засобами, усвідомлено розширюватиме коло пізнання мистецьких явищ при тому, що відчуватиме потребу керувати власними уподобаннями в мистецтві тощо» (Проект «Нова українська школа», 2016, с.58).

Таким чином, у мистецькій освіті логічно закладено істотний компетентнісний потенціал для виховання «інноваційної» особистості, причому не лише в суто предметних і міжпредмет-

них художньо-естетичних компетентностях (що є найближчою метою навчання мистецтву і виховання засобами мистецтва), а й у формуванні життєвих ключових компетентностей через художнє пізнання (за участю авторів статті (Проект «Нова українська школа», 2016, с.58-61). Об'єктивною передумовою реалізації такого потенціалу є природа самого мистецтва як об'єкту опанування і засобу виховання особистості, яка визначає концептуальні вектори вибудовування стратегії мистецької освіти. Вважаємо, що такими взаємозумовленими векторами (домінантами) постають:

- розуміння і використання універсальності мистецтва як об'єкта художнього пізнання;
- системоутворювальна роль мистецької освіти як чинника виховання цілісної особистості;
- відцентрове значення мистецької освіти у формуванні компетентнісної сфери особистості при тому, що всі види мистецької діяльності спрямовуються на культивування її креативності, передусім, через поглиблення мотивації до художнього пізнання в різних видах діяльності.

Як відомо, у загальній середній освіті мистецька галузь представлена уроками музичного та образотворчого мистецтв (початкова та основна школа), у зміст яких інкрустовано інші види: театр (драматичний, оперний, балетний, ляльковий, оперета), кіномистецтво, циркове тощо, а також інтегрованими уроками художньої культури (старша школа), які виконують узагальнюючу функцію. Принциповим як у навчанні мистецтву школярів, так і у підготовці вчителя, є розуміння того, що: а) специфіка мистецтва як засобу виховання й об'єкта опанування полягає в тому, що з усіх форм свідомості лише воно оперує художніми образами, які при кожній зустрічі людини з творами щоразу є неповторним результатом індивідуальної зустрічі з автором, розвиваючи в кожному його унікальне творче «Я»; б) в урок мистецтва вже закладений його виховний потенціал, що впливає з універсальної природи самого мистецтва та унікальності художнього образу як одиниці мислення: утіленню в художньому образі підвладні будь-яка тема і проблема, що хвилюють людину. Кожен твір і мистецтво в цілому постає для людини образною моделлю світу, дозволяючи їй шукати відповіді на будь-яке болюче питання в художніх образах і пізнавати через них світ, одночасно інтерпретуючи його мистецькими засобами.

Відтак, мистецьку освіту слід визначити як універсальну естетико-виховну і особистісно-розвивальну складову освіти, що визначає педаго-

гіку мистецтва також як універсальний чинник цілісного розвитку особистості.

Це спричиняє посилення уваги вчителя до наповнення естетичним змістом також і позаурочного часу підростаючої особистості, що має цілєю спонукати дитину до усвідомленого естетико-змістового наповнення власного дозвілля. У зв'язку з цим актуалізується поняття художньо-освітнього простору навчального закладу, персоналізація якого особистістю перетворює її на суб'єкта власного естетичного середовища «за межами» уроку мистецтва. У цьому контексті вагомості набуває підготовка вчителя до організації позаурочних заходів як мистецького, так і позамистецького спрямування із дотриманням принципів художньої драматургії, що потребує активізації практико-орієнтованих досліджень.

Ефективним вбачається таке насичення уроків та позаурочної діяльності мистецьким матеріалом, за якого школярі матимуть можливість обирати для пізнання світу засоби різних мистецтв, зіставляти традиційне і сучасне, звертатися до віддалених географічно та в часі епох і культур тощо. Все це націлює уяву особистості на полікультурний образ світу, виховуючи її суб'єктом мультикультурного діалогу і водночас – спонукаючи до національної самоідентифікації. Саме ця аксіоматична теза потребує особливої уваги вчителя з огляду на результати сучасних культурологічних досліджень. Як зазначає О. Антонюк, однією з суттєвих загроз глобалізації культури є культурна експансія, свого роду «культурна дифузія», яка «руйнує все особливе і самобутнє, нівелює культурні відмінності між народами», тобто може призвести до відчуження народу від своєї культури (О. Антонюк, 2013, с. 74]. Звідси – висновок про актуалізацію ролі мистецької освіти в осмисленні проблем національного виховання, виховання патріотизму як особистісної цінності. Йдеться про діалектику народження цінності міжкультурної взаємодії на основі педагогічного переосмислення механізму «діалогу культур» як одночасної дії зустрічних процесів: загострення етноїдентичності, етноунікальності через мистецтво і пошук та прийняття спільних для всіх національних культур цінностей. Ця проблема є нагальною на тлі багатоетнічності української культури, що потребує усвідомлення її такою юною особою.

Актуальності для розуміння ролі мистецької освіти в сучасних реаліях набуває й відома теза О. Потебні (1974) стосовно того, що всякий художній твір є актом пізнання. Сутність художнього

пізнання визначається тим, що сприймання мистецтва базується на переживанні художніх образів. Апелювання художнього пізнання твору (а через нього і Світу) до емоційно-почуттєвої сфери реципієнта змушує його проживати і привласнювати пізнане, отже, спонукає до усвідомлення пережитого і прийняття його як особистісної та естетичної цінності, що є основою його духовної сфери. Емоційне проникнення в художній образ наближує людину до переживання катарсису, радості художнього потрясіння і відкриття. Тому закономірно: чим розвиненішою є емоційна сфера людини, тим вірогідніше, що мистецький твір спровокує у неї катарсичне переживання і змусить через мистецтво осмислювати життя та перетворювати себе. Це рівною мірою стосується і митця, який втілює у створених образах власний внутрішній світ, і реципієнта, який задіює свій внутрішній світ в інтерпретаціях творів. У такий спосіб, духовна сфера людини постає метою виховання мистецтвом і водночас - точкою відліку для художнього пізнання, в підсумку впливаючи на соціум у цілому і потребуючи визначення педагогічних механізмів навчання мистецькій саморефлексії як пізнання власного «Я» через спілкування з творами.

Як засвідчують дослідження психології творчості і психології мистецтва (І. Бех (2017) та ін.), переживання й осмислення художнього твору охоплює людину цілісно, залучаючи одночасно її емоції, відчуття, почуття, сприйняття, переживання, уяву, фантазування, асоціювання, розуміння, пам'ять, увагу, моторику, волю тощо. Тому в системі роботи сучасної школи через залучення до сприймання мистецтва і мистецької творчості має оптимально здійснюватися виховання в його різних напрямках – морально-етичному, національно-патріотичному, фізичному, громадянському, екологічному, трудовому. Спрямовуючи розвивати емоційно-чуттєву сферу, мистецька освіта через залучення до художньої творчості розвиває не лише мистецькі здібності дитини, а й розкриває здібності в усіх інших сферах життєтворчості, змушує «проживати» знання з цих сфер, отже сприяє інтелектуальному розвитку й утворенню системи ціннісних орієнтацій загалом.

Саме мистецька освіта, спираючись на розвиток художньої емпатії, здатна збалансовувати процес творення людиною власного життя і включення у культуротворення в цілому. Отже, логічно, що одним з істотних складників мистецької педагогіки постає естетизація навчально-вихов-

ного процесу школи, яка передбачає перетворення учня на суб'єкта виховного середовища, що зумовлює естетизацію ним свого мислення (за влучним визначенням М. Мамардашвілі) і потребує розроблення специфічних естетико-виховних технологій, які дотичні до освітнього процесу загалом (Естетизація навчально-виховного процесу в основній школі засобами мистецтва, 2013).

Орієнтування на цілісність актуалізується й у зв'язку із запобіганням негативним аспектам «кліпового мислення», або кліп-культури. Хоча вперше про цей феномен («мозаїчність» мислення) вчені заговорили півстоліття тому (А. Моль, Е. Тоффлер), проблема гостро постала в педагогіці мистецтва переважно стосовно сьогоденних підлітків, чия свідомість є «всеядною», а критичність мислення перебуває на стадії «ліплення». Поширеним проявом є утворення у свідомості образу дійсності з уривків вражень: швидкість зміни інформаційних імпульсів, які надходять окремими «спалахами» і «скалками», призводить до того, що людина не встигає пережити і привласнити інформацію як цінність, відрефлексувати її, але формує свого роду звичку до такої інформації, в тому числі низького художнього рівня. Реалії такі, що неврахування як домінуючої і системно поданої естетико-нормативної функції на предметах естетичного циклу не дозволяє привласнювати пізнане, не спонукає до усвідомлення пережитого і прийняття його як особистісної та естетичної цінності. І тому, наприклад, творчість В. Шекспіра і Б. Шоу більша частина учнів пов'язують із США, М. Гоголя – тільки з Росією; плутають М. Куліша і П. Куліша, приписуючи першому роман «Чорна рада», а другому п'єси «Мина Мазайло» і «Мартин Боруля» І. Карпенка-Карого. Такий катастрофічний стан (дослідження проведено нами навесні 2017 р.) зводить до мінімуму можливості виховання засобами мистецтва людини, здатної до саморозгортання і розвивального нарощення знань, думок, почуттів.

З «кліповістю» пов'язаний й інший аспект сучасних соціокультурних процесів, а отже – викликів, який озвучила К. Станіславська: «Людина ХХ - поч. ХХІ ст. фактично є суб'єктом візуальної репрезентації, проживаючи своє життя в атмосфері тотальної візуалізації і відчуваючи себе то актором, то глядачем. І саме її здатність бути глядачем культивується світом сучасної культіндустрії, що перетворює навколишній простір на калейдоскоп видовищ. Видовищні елементи прямо чи опосередковано вийшли на перший план, визначаю-

чи «ціннісну вартість» мистецтва» (Станіславська, 2016, с. 7). Це змушує замислитися про першопричину і наслідок феномену – візуалізацію мислення сучасної людини в цілому, а далі – про небезпеки, які виникають у зв'язку з цим об'єктивним культурним фактом, які також не може не враховувати педагогіка мистецтва, вибудовуючи відповідні педагогічні технології.

Окресливши стисло концептуальні вектори (домінанти) мистецької освіти, продемонструємо зазначене на конкретному прикладі вивчення теми «Художня культура України від найдавніших часів до кінця XVII ст.» у 10 класі (Масол & Миропольська & Гайдамака, 2010), що торкається трьох аспектів театрального мистецтва – ранній обрядовий театр, античний спадок і театр княжої доби. Таке тематичне поєднання залучає учнів до діалогу культур у географічному просторі і часі, діалогу національного і світового; актуалізує усвідомлення синтезу театру і зв'язки театру з усіма сферами знання, розкриваючи універсальність мистецтва.

Відомо, що етнічне перебуває в постійному русі і змінах, але зберігає себе в контексті загальнолюдських спільнот. Тому, у змістовій частині підручника цього підрозділу вчитель зможе поглибити саме згаданий вище посил матеріалом про подібну до раннього обрядового театру українців форму давньогрецького мистецтва – триєдину хорею, яка передавала почуття за допомогою звуків, виразних рухів, слів, мелодій і ритму. І якщо у давніх українців у театралізованому дійстві відбився культ богів Дажбога, Велеса, Сварога та інших, то й у Давній Греції такі театралізовані обряди були присвячені Аполлону, Вакху та іншим богам Олімпу (Грушевський, 1991). У такий спосіб, учні усвідомлюють, що ці умовно-символічні дійства несуть загальнокультурну компоненту, засновану на прасимволі культури – універсальному концепті, який охоплює збіг у ціннісних орієнтуваннях. У нашому випадку одне певне явище концентрує типове.

Звідси природним буде перехід до другого аспекту висвітлення теми – античний театральний спадок кінця VII - поч. VI ст. до н.е.: освоєння інформативного матеріалу про чорноморські грецькі колонії: Ольвію, Херсонес, Теодосію, Пантікапею, в театрах яких грали «Іфігенію в Тавриді» Евріпіда, «Скіфів» Софокла та інші п'єси відомих грецьких драматургів, скеровується на емоційне усвідомлення учнями власної причетності до них. Адже, Ольвія (теперішній Очаківський р-н

Миколаївської обл.) і Херсонес (р-н сучасного Севастополя) були великими містами з брукованими вулицями, великими театрами, храмами, стадіонами, громадськими і житловими будівлями. В Ольвії «були вчені, письменники, була розвинена місцева промисловість». Ольвія карбувала власну монету (Полонська-Василенко, 1992, с. 57]. Емоційність пізнання учнів поглибить пропозиція постановки драматичної сцени Лесі Українки «Іфігенія в Тавриді», присвячена за давньогрецькою міфологією дочці царя Агамемнона.

Панорамне (узагальнювальне) представлення третього аспекту (театру княжої доби) спрямовується на найповніше врахування уподобань учнів. Так, наприклад, п'єса І. Кочерги «Ярослав Мудрий», що за сучасним звучанням підкреслює діалог епох у контексті вітчизняної культури, присвячена правлінню Ярослава, коли «оформлюється остаточно церковна справа», завдано «печенігам жорсткої поразки» і коли на «побойовище збудував Ярослав храм святої Софії», почало «розвиватися красне письменство, переклади та оригінальна література», а «на Подолі розташувалося торговельно-промислове місто, де жили ремісники, була пристань, де причалювали торговельні судна» (Полонська-Василенко, 1992, с. 124-133).

Залучення до практичної діяльності, на основі якої активізується емоційно-почуттєва сфера, оптимізується здобуття і привласнення знання як цінності, логічно відбувається, наприклад, через співпрацю декількох «рольових» груп, що утворюються за уподобаннями і бажаннями учнів: «історики» готуватимуть розповідь про попередника Ярослава Мудрого - Володимира (980-1015) – творця найбільшої в Європі держави, часи якого «були кульмінаційною точкою процесу будови давньої Київської держави» (Грушевський, 1991, с. 12], велич Києва, прийняття християнства; розповідь про правління Ярослава Мудрого (1019-1054) висвітлить значення обрання митрополитом українця Іларіона, появу монастирів і чернецтва в Києві, заснування Печерського монастиря, школи при монастирях і церквах, храму Софії (мозаїки, фрески, мармур), появу на Русі освічених людей (Іларіон, Нестор, Никон), політичне значення міжнародних шлюбних угод дітей Ярослава. «Літературознавці», готуючи оповідь про життя і творчість І. Кочерги (1881-1952 рр.), зосередять увагу на сучасному забарвленні основної ідеї автора п'єси - боротьба за мирне процвітання Київської Русі: події п'єси охоплюють шість років княжіння 1030-1036 рр., коли Ярослав зупинив міжусобні розбра-

ти і відбив атаки печенігів. Як афоризм звучать у Ярослава Мудрого слова Іларіона з «Слова про закон і благодать»: «Раніш закон, а потім благодать».

«Театрознавці» досліджуватимуть інформацію про постановки «Ярослава Мудрого» в Україні (Харків, Житомир, Київ та ін.), в Білорусі (відкриття у 1954 р. Могильовського драматичного театру п'єсою «Ярослав Мудрий») тощо, постановників і виконавців, ілюструючи розповіді уривками з радіо записів спектаклів («Театр у мікрофона»), переглядом фрагментів опер «Ярослав Мудрий» Ю. Мейтуса і Г. Майбороди.

«Сценографи» виготовлятимуть елементи характерного для XI-XII століть інтер'єру або екстер'єру, одночасно пізнаючи їхні особливості (церковна баня, хрест, вежа, лампади, начиння, оздоблення фресок, орнаментальний розпис на скринях, обкладинки книжок тощо). Група з музичного оформлення орієнтуватиметься на ремарки І. Кочерги щодо «звуків» п'єси (церковні дзвони, звук ручного дзвоника, шум битви, сурми); з одночасним осмисленням зануренням у музику К. Данькевича до вистави, опер Ю. Мейтуса або Г. Майбороди. Подібне колективне освоєння п'єси сприятиме втіленню сценічного задуму акторами, на «плечах» яких передача почуттів патріотизму і любові, закладених у монологах і діалогах персонажів видатних історичних постатей нашого героїчного минулого.

Позитивом такої роботи над уривками з п'єси є міжпредметні зв'язки. Показ вистави старшокласниками перед аудиторією підлітків буде дієвим як художнє висвітлення матеріалу з курсу історії України. Можна з впевненістю сказати: якщо освоєння тем «Пригоди у древньому Херсонесі», «Повсякденне життя за часів Київської Русі», «Найвідоміші храми України» (5 клас) і теми «Київська держава» (Україна Ярослава Мудрого) (7 клас), завдяки театралізованому фокусуванню, апелюватимуть до емоційного проживання учнями суто знаннєвого компоненту навчального матеріалу, це сприятиме розумінню школярами не лише світогляду, а й способу життя суспільства та особливостей духовного середовища відповідної доби.

Висновки.

Отже, суттєвим показником фахової компетентності майбутнього педагога мистецьких дисциплін є його володіння педагогічним інструментарієм досягнення осмислення учнями явищ культури як на рівні естетичних домінант історичного контексту, в якому їх було створено, так і на рівні сучасного звучання.

Оперування механізмами такого діалогу уможливорює необхідне нині вивільнення певних кордонів художнього пізнання, пробуджуючи креативність особистості – як учителя, так і учня, що є перспективою досліджень педагогіки мистецтва.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Антонюк, О. В. (2013). Соціокультурна динаміка українського соціуму в умовах глобалізації. *Часопис Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського*, (1-18), 73-82. <http://surl.li/kfhmq>

Бех, І. Д. (2018). Компонентна модель сходження зростаючої особистості до духовних цінностей. *Початкова школа*, 1, 5-10. <http://surl.li/kfhmk>

Богуцький, Ю. П., & Шейко, В. М. (2014). Реформування науково-освітньої галузі в умовах глобалізаційно-цивілізаційних культурологічних трансформацій сучасного соціуму. *Вісник Харківської державної академії культури*, (43), 4-15.

Вовк, М. П. (2014). XI міжнародні педагогічно-мистецькі читання пам'яті професора О. П. Рудницької. *Мистецтво та освіта*, (2), 61-63. <https://artedu.com.ua/index.php/adm/issue/view/18>

Грушевський, М. С. (1991). *Історія української літератури*. В 6 т. 9 кн., (Т.1), 392 с. <http://litopys.org.ua/hrushukr/hrushe.htm>

Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку: збірник наукових праць (2012). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка., 560 с.

Зелена, І. О. (2010). Педагогічні умови формування естетичного світогляду майбутніх учителів пред-

метів гуманітарного циклу. *Тенденції у загальнопедагогічній підготовці вчителя протягом XX століття*, 103 с. <http://surl.li/kfiqs>

Зеленська, Л. Д., & Саакова, С. О. (2019). Нова українська школа – стан та перспективи. *Імідж сучасного педагога*, (1(184), 5–7. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-1\(184\)-5-7](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-1(184)-5-7)

Зязюн, І. А. (2012). Естетичні регулятиви педагогічної майстерності. *Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 14–22

Козир, А. В. (2012). Педагогічні умови формування професійної майстерності викладачів мистецьких дисциплін. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка зб. наук праць Луганськ, ІІ*, (11 (246)), 11-17.

Комаровська, О., Масол, Л., & Миропольська, Н. (2013). *Естетизація навчально-виховного процесу в основній школі засобами мистецтва*. Імекс-ЛТД./, 160 с. https://lib.iitta.gov.ua/1818/1/Естетизація_навчально-виховного_процесу_в_основній_школі_засобами_мистецтва.PDF

Кремень, В. Г., Луговий, В. І., & Саух, П. Ю. (2020). Освіта і наука — основа інноваційного людського розвитку: пропозиції напн україни до стратегії людського розвитку. *Вісник національної академії педагогічних наук україни*, 2(2), 1-5. <https://doi.org/10.37472/2707-305x-2020-2-2-14-3>

Кремень, В.Г. (2005). Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ: Грамота.

Масол, Л. М. (2002). Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. *Шкільний світ*. (9). 1-15.

Михайличенко, О. В. (2007). Музично-естетичне виховання дітей та молоді в Україні (ретроспективно-теоретичний аспект): монографія. Суми: ВАТ «Сумська обласна друкарня», видавництво «Козацький вал», 356.

Михайлова, Л. М. (2009). Естетичне виховання молоді: компетентнісний підхід. *Вісник національного технічного університету України: Філософія. Психологія. Педагогіка*, (1), 158-162.

Полонська-Василенко, Н. (1992). *Історія України в 2 томах* (retrokniga.com), Либідь, 1200 с. <https://retrokniga.com/obshhestvennye-i-gumanitarnye-nauki/history/polonska-vasilenko-n-istoriya-ukraini-v-2-tomakh>

Потебня, О. О (1974). *Естетика і поетика слова*. https://shron3.chtyvo.org.ua/Potebnia_Oleksandr/Estetyka_i_poetyka_slova.pdf?

Савченко, О. Я. (2007). *Виховний потенціал початкової освіти*. К.: СПД «Цудзинович ТІ, 76-86.

Соколова, А. В. (2001). Формування естетичної культури особистості в науково-педагогічній та творчій спадщині Я.А. Мамонтова. <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/be93d3b6-383b-4648-a456-23cdfc65b34f>

Сотська, Г. І. (2012). Технологія формування естетичної культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва в педагогічних університетах. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 2(6), 106-114.

Станіславська, К. І. (2016). *Мистецько-видовищні форми сучасної культури*. 353с. <http://ir.knutkt.edu.ua/handle/123456789/539>

Стоян, С. П. (2012). Сучасне мистецтво в контексті глобалізації. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*, (XXI). <http://surl.li/kfjet>

Хуан Цзіншен. (2016). Естетичний світогляд у системі професійної компетентності учителя образотворчого мистецтва. *Гуманітарні науки сьогодні : обговорення актуальних проблем*, 40-43.

REFERENCES

- Antonyuk, O. V. (2013). Sotsiokul'turna dynamika ukrayins'koho sotsiumu v umovakh hlobalizatsiyi [Socio-cultural dynamics of Ukrainian society in the conditions of globalization.]. *Chasopys Natsional'noyi muzychnoyi akademiyi Ukrayiny im. P.I. Chaykovs'koho*, (1-18), 73-82. <http://surl.li/kfhmq> [in Ukrainian]
- Bekh, I. D. (2018). Komponentna model' skhodzhennya zrostayuchoyi osobystosti do dukhovnykh tsinnostey [A component model of the ascent of a growing personality to spiritual values]. *Pochatkova shkola*, 1, 5-10. <http://surl.li/kfhmk> [in Ukrainian]
- Bohuts'kyi, YU. P., & Sheyko, V. M. (2014). Reformuvannya naukovo-osvitn'oyi haluzi v umovakh hlobalizatsiyno-tsyvilizatsiynykh kul'turolohichnykh transformatsiy suchasnoho sotsiumu [Reforming the scientific and educational industry in the conditions of globalization and civilization cultural transformations of modern society]. *Visnyk Kharkivs'koyi derzhavnoyi akademiyi kul'tury*, (43), 4-15. [in Ukrainian]
- Vovk, M. P. (2014). KHI mizhnarodni pedahohichno-mystets'ki chytannya pam'yati profesora O. P. Rudnyts'koyi [11th International Pedagogical and Artistic Readings in Memory of Professor O. P. Rudnytska]. *Mystetstvo ta osvita*, (2), 61-63. <https://artedu.com.ua/index.php/adm/issue/view/18> [in Ukrainian]
- Hrushevs'kyi, M. S. (1991). *Istoriya ukrayins'koyi literatury* [History of Ukrainian literature]. V 6 t. 9 kn., (T.1), 392 s. <http://litopys.org.ua/hrushukr/hrushe.htm> [in Ukrainian]
- Estetychne vykhovannya ditey ta molodi: teoriya, praktyka, perspektyvy rozvytku: zbirnyk naukovykh prats' (2012) [Aesthetic education of children and youth: theory, practice, development prospects: collection of scientific works]. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU im. I. Franka., 560 s. [in Ukrainian]
- Zelena, I. O. (2010). Pedahohichni umovy formuvannya estetychnoho svitohlyadu maybutnikh uchyteliv predmetiv humanitarnoho tsyklu [Pedagogical conditions for the formation of the aesthetic outlook of future teachers of humanitarian subjects]. *Tendentsiyi u zahal'nopedahohichniy pidhotovtsi vchytelya protyahom XXI stolittya*, 103 <http://surl.li/kfiqs> [in Ukrainian]
- Zelens'ka, L. D., & Saakova, S. O. (2019). Nova ukrayins'ka shkola – stan ta perspektyvy [The new Ukrainian school - state and prospects]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*, (1(184), 5–7. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-1\(184\)-5-7](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-1(184)-5-7) [in Ukrainian]
- Zyazyun, I. A. (2012). Estetychni rehulyatyvy pedahohichnoyi maysternosti [Aesthetic regulations of pedagogical skills]. *Estetychne vykhovannya ditey ta molodi: teoriya, praktyka, perspektyvy rozvytku*. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU im. I. Franka, 14–22 [in Ukrainian]
- Kozyr, A. V. (2012). Pedahohichni umovy formuvannya profesiynoyi maysternosti vykladachiv mystets'kykh dystsyplin [Pedagogical conditions for the formation of professional skills of art teachers]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka zb. nauk prats' Luhans'k*, II, (11 (246), 11-17. [in Ukrainian]
- Komarovs'ka, O., Masol, L., & Myropol's'ka, N. (2013). *Estetyzatsiya navchal'no-vykhovnoho protsesu v osnovniy shkoli zasobamy mystetstva* [Aestheticization of the educational process in primary school by means of art]. Imeks-LTD., 160 s. https://lib.iitta.gov.ua/1818/1/Estetyzatsiya_navchal'no-vykhovnoho_protsesu_v_osnovniy_shkoli_zasobamy_mystetstva.PDF [in Ukrainian]
- Kremen', V. H., Luhovyy, V. I., & Saukh, P. YU. (2020). Osvita i nauka — osnova innovatsiynoho lyuds'koho rozvytku: propozyziyi napn ukrayiny do stratehiyi lyuds'koho rozvytku [Education and science are the basis of innovative human development: the proposals of the National People's Congress of Ukraine to the strategy of human development]. *Visnyk natsional'noyi akademiyi pedahohichnykh nauk ukrayiny*, 2(2), 1-5. <https://doi.org/10.37472/2707-305x-2020-2-2-14-3> [in Ukrainian]
- Kremen', V.H. (2005). *Osvita i nauka v Ukrayini – innovatsiyni aspekty. Stratehiya. Realizatsiya. Rezul'taty* [Education and science in Ukraine - innovative aspects]. Kyiv: Hramota. [in Ukrainian]
- Masol, L. M. (2002). Kontseptsiya khudozhn'o-estetychnoho vykhovannya uchniv u zahal'noosvitnikh

navchal'nykh zakladakh [The concept of artistic and aesthetic education of students in general educational institutions]. *Shkil'nyy svit*. (9). 1-15. [in Ukrainian]

Mykhaylychenko, O. V. (2007). *Muzychno-estetychne vykhovannya ditey ta molodi v Ukrayini (retrospektyvno-teoretychnyy aspekt): monohrafiya* [Musical and aesthetic education of children and youth in Ukraine (retrospective and theoretical aspect): monograph]. Sumy: VAT «Sums'ka oblasna drukarnya», vydavnytstvo «Kozats'kyi val, 356. [in Ukrainian]

Mykhaylova, L. M. (2009). *Estetychne vykhovannya molodi: kompetentnisnyy pidkhid* [Aesthetic education of youth: competence approach]. *Visnyk natsional'noho tekhnichnoho universytetu Ukrayiny: Filosofofiya. Psykholohiya. Pedahohika*, (1), 158-162. [in Ukrainian]

Polons'ka-Vasylenko, N. (1992). *Istoriya Ukrayiny* [History of Ukraine]. Lybid', v 2 tomakh (retrokniga.com), 1200 c. <https://retrokniga.com/obshhestvennye-i-gumanitarnye-nauki/history/polonska-vasilenko-n-istoriya-ukraini-v-2-tomakh> [in Ukrainian]

Polons'ka-Vasylenko, N. Potebnya, O. O (1974). *Estetyka i poetyka slova* [Aesthetics and poetics of the word]. https://shron3.chtyvo.org.ua/Potebnia_Oleksandr/Estetyka_i_poetyka_slova.pdf? [in Ukrainian]

Savchenko, O. YA. (2007). *Vykhovnyy potentsial pochatkovoyi osvity* [Educational potential of primary education]. K.: SPD «Tsudzynovych TI, 76-86. [in Ukrainian]

Sokolova, A. V. (2001). *Formuvannya estetychnoyi kul'tury osobystosti v naukovo-pedahohichniy ta tvorchiy spadshchyni YA.A. Mamontova* [The formation of the aesthetic culture of the individual in the scientific-pedagogical and creative heritage of Ya.A. Mamontov]. <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/be93d3b6-383b-4648-a456-23cdfc65b34f> [in Ukrainian]

Sots'ka, H. I. (2012). *Tekhnolohiya formuvannya estetychnoyi kul'tury maybutn'oho vchytelya obrazotvorchoho mystetstva v pedahohichnykh universytetakh* [The technology of forming the aesthetic culture of the future teacher of fine arts in pedagogical universities]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelya*, 2(6), 106-114. [in Ukrainian]

Stanislavs'ka, K. I. (2016). *Mystets'ko-vydovyshchni formy suchasnoyi kul'tury* [Artistic and performing forms of modern culture]. 353s. <http://ir.knutkt.edu.ua/handle/123456789/539> [in Ukrainian]

Stoyan, S. P. (2012). *Suchasne mystetstvo v konteksti hlobalizatsiyi* [Modern art in the context of globalization]. *Aktual'ni problemy istoriyi, teorii ta praktyky khudozhn'oyi kul'tury*, (XXI). <http://surl.li/kfjct> [in Ukrainian]

Khuan Tszinshen. (2016). *Estetychnyy svitohlyad u systemi profesynoyi kompetentnosti uchytelya obrazotvorchoho mystetstva* [Aesthetic worldview in the system of professional competence of the art teacher]. *Humanitarni nauky s'ohodni : obhovorennia aktual'nykh problem*, 40-43. [in Ukrainian]

Надійшла до редакції / Received: 23.02.22
Рекомендовано до друку / Accepted: 21.04.2022

© **Oksana Komarovska**

Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor Head of the Laboratory of Artistic and Aesthetic Education of the Institute of Problems on Education of NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

email: oksana.komarovska@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-3679-9673>

© **Natalia Myropolska**

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of Laboratory of Aesthetic Education and Artistic Education of the Institute of Problems of Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

email: nataliamyropolska@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7469-5111>

TO THE PROBLEM OF TEACHER TRAINING IN THE MODERN DIMENSION OF ART EDUCATION

The purpose of the article is to analyze and define the conceptual vectors of the development of modern art education and the specifics of training a competent teacher of art disciplines in this field.

Methods and methodology. The solution of the outlined scientific problem involved the use of a systemic approach, which made it possible to determine the conceptual dominants of art education and characterize them. An objective substantive analysis of the views of scientists in the fields of philosophy, cultural studies, pedagogy, and music pedagogy regarding the aesthetic component of personality formation contributed to a comprehensive consideration of the problem of art education and professional competence training of the future teacher of art disciplines. The application of the activity approach made it possible to develop certain recommendations for the creative use of educational material in the course of the discipline "Artistic culture" in the tenth grade of general secondary education institutions.

The scientific novelty of the article lies in the definition and characteristics of the conceptual vectors of the development of modern art education, recommendations are provided for the creative use of the content of the subject "Artistic culture" (10th grade) in the formation of the artistic and aesthetic competence of the individual.

Results. The problems of modern art education are revealed, among which, on the one hand, trends in the aesthetic arrangement of life, and, on the other hand, uncontrollability and manipulation of this process. The conceptual vectors of building an art education strategy are singled out and the possibilities of their implementation are demonstrated on the example of teaching the subject "Artistic culture" (10th grade). Emphasis is placed on teacher training. Art education is defined as a universal aesthetic-educational and personal-developmental component of education. Attention is paid to essential indicators of the professional competence of the future teacher of art disciplines. The

peculiarities of their possession of the pedagogical tools of cultural phenomena are revealed both at the level of aesthetic dominants of the historical context in which they were created, and at the level of modern sound. It has been found that operating the mechanisms of such a dialogue makes it possible to liberate certain boundaries of artistic knowledge, which is necessary now, awakening the creativity of the individual - both the teacher and the student, which is a perspective of art pedagogy research.

Keywords: school education through art, aesthetic education, image model of the world, conceptual vectors, artistic culture.